

18.01.2025
Вих. № 01 / 0-25

Міністерство захисту довкілля та природних
ресурсів України

03035, м. Київ, вул. Митрополита В. Ливківського, 35,
OVD@mepu.gov.ua,

Грицак Олені Анатоліївні

Станкевич-Волосянчук О. І.,
ГО «ЕКОСФЕРА»

ЗАУВАЖЕННЯ І ПРОПОЗИЦІЇ

до звіту з ОВД на пропоновану діяльність – нове будівництво та експлуатація об'єктів енергетики, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергетики (вітрової електричної станції) на території Тур'є-Реметівської сільської ради Ужгородського району Закарпатської області (за межами населеного пункту). Реєстраційний номер 8343.

Полонина Рівна є частиною об'єкту Смарагдової мережі UA0000610 (Полонинський хребет <https://emerald.eea.europa.eu/>), яка захищається Конвенцією про охорону дикої флори та фауни та природних середовищ існування в Європі та Протоколом про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. Тому для прийняття уповноваженим органом рішення щодо екологічного висновку на цей звіт про ОВД, слід взяти до уваги також Recommendation No. 157 (2011) та Recommendation No. 225 (2024) Бюро Бернської конвенції.

Отже, зауваження до звіту про ОВД:

В частині врахування пропозицій до змісту, обсягу і деталізації звіту про ОВД:

1. Матеріали звіту не містять даних про емісію депонованого вуглецю в ґрунті в результаті земляних робіт та прогнозованих ерозійних процесів, які відбуватимуться під час будівництва в наслідок порушення суцільного рослинного покриву. У контексті змін клімату цей фактор впливу є важливим для оцінки, адже збереження в цілісності малопорушених природних екосистем, якими є екосистеми Полонини Рівна, є особливо важливими для досягнення кліматичної нейтральності Європейського континенту.
2. Не визначено та не оцінено вплив проведення земляних та будівельних робіт на верхів'я річок Люта, Шипіт, Звор, Туриця, Прелучний та Воеводин. Ці дослідження мали містити дані щодо іхтіофауни та нерестилищ аборигенних видів риб.
3. Не визначено й не оцінено вплив проведення земляних та будівельних робіт разом із супутніми заходами, зокрема дренажу ділянок Полонини Рівної, на гідрологічні пам'ятки природи – Водоспад Воеводин на р. Воеводин та льодовикове озеро Велике Тростя. Адже у самому звіті про ОВД зазначено, що зняття рослинного покриву та земляні і бетонні роботи на полонині частково позначаються швидкості поверхневого стоку опадів та здатності затримувати воду на Полонині. В масштабах басейну р. Уж чи її приток вплив, за висновком гідролога, незначний. Однак

локальний вплив на конкретні гідрологічні пам'ятки природи, які знаходяться у сотні метрах від верхньої межі лісу у межах невеликих за площею водозборів, які зазнають змін, не вивчено і не оцінено. На Полонині буде порушено рослинний покрив на площі не менше 50 га (майданчики під встановлення ВЕУ, дороги та траншеї), деякі з будівельних майданчиків будуть розміщені на відстанях 50 м від безіменних струмків, які є допливами стумка Воєводин і р. Звор. Оцінка цього впливу відсутня. В той же час, діяльність, яка може негативно вплинути на ці пам'ятки природи, відповідно до законодавства є забороненою.

4. Не здійснено грошову оцінку забезпечувальних, регуляційно-підтримувальних та культурних екосистемних послуг Полонини Рівної. Відхилення цієї пропозиції до змісту і обсягу звіту про ОВД є необґрунтованим. Адже наразі існує цілий набір методичних інструментів прямої і опосередкованої грошової оцінки ЕП, що викладено у різних методичних посібниках. Ці методики не мають бути затвердженими міністерством, як і методики наукових досліджень, за якими ці дослідження проводились.
5. Через територію Полонини Руни проходять два марковані туристичні маршрути – червоний і синій. Місцеве населення, яке проживає у довколишніх селах, живе за рахунок сільського туризму та за рахунок заготівлі чорниць на Полонині. Окрім оцінки забезпечувальних та регуляційно-підтримувальних ЕП, важливо оцінити вплив індустріального об'єкту на вершині високогірного плато на екотуризм, на сільський туризм, на прибутки та добробут місцевого населення від туризму і супутньої діяльності (заготівлі грибів, ягід). Низькі надходження до місцевого бюджету від туристичного збору не свідчать про рівень розвитку туризму у цій громаді. Вони свідчать лише про неспроможність місцевої влади налагодити систему місцевих податків і зборів.
6. У звіті про ОВД не представлено жодної територіальної альтернативи. Це суттєвий недолік звіту, адже результати досліджень, представлених у різних галузях, свідчать про те, що Полонина Рівна є особливо цінною природоохоронною територією з дуже рідкісним для України високогірним ландшафтом (Європейська ландшафтна конвенція, Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат) та високим біорізноманіттям і оселищами, зокрема і такими, які потребують охорони (Конвенція про охорону дикої флори та фауни та природних середовищ існування в Європі, ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», «Про Червону книгу України», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ»). Суворі умови високогір'я та складний рельєф зумовлюють недоцільність провадити там плановану діяльність, оскільки потребують на кожному етапі різних заходів з мінімізації впливу – починаючи від ґрунтів та водотоків, закінчуючи біорізноманіттям та оселищами.
7. Вплив на унікальний та рідкісний для України високогірний ландшафт взагалі не був вивчений. Хоча ландшафти Карпат мають бути захищеними відповідно до двох міжнародних конвенцій, які є частиною вітчизняного законодавства.

В частині інших зауважень:

8. Не вивчено і вплив на клімат цього проекту. Хоч ВДЕ покликані знизити негативний вплив викопної енергетики на клімат, все ж кліматичний аспект збереження природоохоронних територій цілісними, без значних втручань, є вагомим. Відповідно до європейських екологічних принципів, зокрема, принципу превентивності, територія Полонини Боржава є пріоритетною для збереження ландшафтного і біорізноманіття, а не для розвитку енергетичних проектів. Винятковість та цінність для природи Полонини Боржава підтверджують наукові дослідження, проведені у рамках процедури ОВД.
9. У більшості висновків фахових досліджень у різних галузях: геології, ґрунтів, водотоків, біорізноманіття, йдеться про необхідність «робити все можливе для мінімізації негативного впливу» на екосистеми. Однак, конкретні рекомендації щодо того, що треба робити, містять лише звіти по рукокрилих та птахам.
10. Проконтролювати виконання заходів з мінімізації впливу ВЕС на природу Полонини Рівної не можливо ні на стадії будівництва, ні на стадії експлуатації. У разі

недотримання рекомендацій, це не буде мати жодних юридичних наслідків. А природа буде знищена або зазнає непоправних втрат.

11. У звіті не проаналізовано вплив проекту на поширення інвазійних видів, зокрема рослин і безхребетних. Відомо, що порушені ділянки природних екосистем є «коридорами» для поширення інвазійних видів у глиб цих природних екосистем. Поки ці екосистеми є цілісними, шанси для інвазії є мінімальними.
12. У звіті подано неправдиві дані щодо вітропотенціалу Закарпатської області. Як доказ, наводяться дослідження вітру на висоті до 10 м. Однак для розвитку вітроенергетики беруться до уваги лише вимірювання вітру на висоті 100 м, а не 10 м. За цим показником оцінка вітропотенціалу у Закарпатській області є дуже скромною – Закарпаття є областю України з найнижчим вітропотенціалом у країні. Такими є результати відповідних досліджень Інституту відновлювальної енергетики НАНУ («Атлас енергетичного потенціалу відновлювальних джерел енергії», 2020) та Інститутом сталого майбутнього (ISF) Сіднейського технологічного університету (UTS) на замовлення Greenpeace Німеччина («Україна: картування енергетичних можливостей. Оцінка потенціалу сонячної та вітрової енергетики», 2024). Відповідно до цих двох досліджень – високогірні хребти Закарпатської області, які є осередками раритетного біорізноманіття та об'єктами Смарагдової мережі, оточені територіями ПЗФ, є єдиними місцями вітропотенціалу. Тому розвиток вітроенергетики не є пріоритетною галуззю у розвитку ВДЕ.
13. Не зрозуміле призначення Додатку 23 до звіту з ОВД під назвою «Опис поточного стану довкілля (базовий сценарій) та опис його ймовірної зміни без здійснення планованої діяльності в межах того, наскільки природні зміни від базового сценарію можуть бути оцінені на основі доступної екологічної інформації та наукових знань при провадженні планованої діяльності вітрової електростанції на Полонині Руна». В чому полягає дослідження? Це компіляція літературних даних і даних обласного управління статистики. Прогнози щодо розвитку ситуації зі станом екосистем чи соціально-економічних характеристик регіону, де розташована Полонина Рівна, без здійснення чи в результаті здійснення проекту будівництва вітропарку, важко назвати науковими. Ці прогнози базуються на особистих припущеннях авторів щодо демографічного зростання в регіоні, щодо економічної активності мешканців, щодо збільшення кількості туристів у регіоні, щодо змін структури природних ландшафтів тощо. Принаймні, звіт, який базується на оригінальних дослідженнях, має містити відповідний розділ, який дає розуміння того, коли були проведені дослідження і яка методологія була при цьому використана. Тобто 147 ст. тексту не містять жодної корисної інформації щодо оцінки впливу на природні цінності Полонини Рівної в результаті реалізації індустріального проекту у високогір'ї. Також не дають нам розуміння соціального впливу проекту на мешканців Тур'є-Полянської ТГ, зокрема тих, які сьогодні великою мірою залежні від заготівлі чорниць та розвитку місцевого туризму, який є чутливим до індустріальних об'єктів у природних ландшафтах. Єдине значення цього додатку – збільшення об'єму звіту з ОВД.

Отже, звіт про ОВД є неповним. Оскільки Полонина Рівна є справді дуже цінною природною територією і потребує аналіз усіх вказаних аспектів.

Головним висновком звіту про ОВД на Полонину Рівна від проекту будівництва вітропарку є те, що ця природоохоронна територія міжнародного значення є справді цінною для природи і досягнення кліматичної нейтральності. Згідно із законодавством та відповідно до європейських екологічних принципів територія має стати пріоритетною в масштабах держави для збереження ландшафтного та біорізноманіття, а не для розвитку вітроенергетики. Для реалізації проекту треба шукати географічну альтернативу.

З повагою,

Оксана Станкевич-Волосянчук,
еколог ГО